

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 1 Februari 2004
Årgång 33

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Ordföranden har ordet.....	3
Hedlunds historier.....	4
Ur smedens räkenskaper igen	5
Ärtigt.....	5
Intet är som Kairo	6
Verksamhetsberättelse 2003.....	10
Nya medlemmar 2003.....	13
Magnus Bergvall 1918-1947.....	14
Gammal är äldst och allra äldst är Ane	17
Löwenströmska parken	18
Hembygdsföreningens runstensarkiv i bakugnen	20
Backspegel.....	26
Väsby år 1951	28
Almqvistaren.....	31
Korsord nr 1 2004	32
Lösning till korsord 03-2003 och Julgåtan	32
Bildgåtan	33

Efterlysning

Hembygdsgårdens krukväxter har tagit stryk i vinter och vi skulle behöva komplettera sortimentet. Har du en myrten, en gammaldags pelargon eller någon annan blomma, som skulle passa i miljön, så hör av dig till Inga Lisa, tfn 590 336 42.

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvärig utgivare: Inga Engdahl • Layout: Tryckpunkten (e-post: tryck.en@telia.com).

Tryck: Wäsby Tryckeri. Tryckt med miljövänlig färg och miljövänligt papper i 550 ex.

Ordföranden har ordet

50 år och mitt i livet!

Ja, så är det här; vårt jubileumsår!

I din hand, kära medlem och läsare har du jubileumsårets första nummer av vår uppskattade tidning. Vi har ett fantastiskt år framför oss, egentligen har det redan börjat med "Nostalgi-söndagen" i januari. Välbesökt förstås. Många vill vara med och få en glimt av det Väsby som en gång var.

Det som pockar på uppmärksamhet nu närmast är den traditionella bokloppisen och en trädgårdscirkel som vi arrangerar tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan. Vårt mål med den cirkeln är att få tidstypiska blommor och grönsaker i våra rabatter och trädgårdsland vid hembygdsgården.

Den 20 mars avhålls årsmötet, som

vanligt i ladugården. Lite extra blir det med föreningens egna hedersutmärkelser som delas ut för första gången. Till vilka? Nja, det får du veta på årsmötet. För du kommer väl?

Högtidligheterna spar vi till den 6 juni då det blir öppethus-kalas på hembygdsgården med bla inbjudna gäster och en jubileumsskrift. Mer om det firandet i nästa nummer av Hembygden.

Så länge: Kom och delta i jubileumsprogrammet och var stolt över att vara medlem i den 50-åriga hembygdsföreningen – mitt i livet!

Kjerstin Björkman
ordförande

Vill du bli medlem i hembygdsföreningen?
Sätt in 110:- på postgiro 29 81 91-8
och ange namn och adress.

Lennart Hedlund, född och uppvuxen i Upplands Väsby, har lovat ge Hembygden några glimtar av sina barn- och ungdomsminnen. Här kommer den tionde av

Hedlunds historier

Under 1950-talet var jag medlem i Väsby skytteförening och även aktiv. Vi var ett antal grabbar i min ålder, som var både banskylttar och fältskyttar.

Första året lånades gevär av föreningen, men sedan fick jag köpa ett begagnat av Harald Apelgren. Geväret var väl inskjutet för det gick mycket bra för mig på banan, som var belägen ungefär där den ligger nu. En tävling kallades "Länsskytten" och ompände hela Stockholms län. Den gick av stapeln en söndag och laget träffades på lördagen innan för träning. Märkorens visade en nia och nio tioner, varav åtta tioetter. Jag trodde inte mina ögon. Hoppet var att det skulle bli samma resultat dagen efter, då det var tävling. Jag darrade naturligtvis litet extra, men inte alltför våldsamt, för jag sköt en ny 99-serie, men med tre tioetter. I hela länet var det bara tre 99-serier, varav en från Väsby. Min. Tyvärr hade jag för få tioetter, men blev i alla fall trea bland 443 skyttar.

Då blev jag lite stursk och trodde det skulle gå ännu bättre med en ny pipa. I samband med att den skulle skjutas in, började fältskyttesäsongen. Det där med avståndsbedömning var inte min starka sida. Dammet stod i högan sky, innan jag fick någon träff. Lika illa gick det, då banskjutningen började igen. Den gamla pipan önskades tillbaka.

Kamratskapet på banan och mötena med Georg Johansson, Orvar Ingman, Harald Apelgren, Axel Strand och alla andra äldre skyttar är sådant jag fortfarande kommer ihåg efter 50 år.

Geväret, som var m. 96, lämnades sedan in till polismyndigheten för skrotning.

Avslutningsvis drag jag mig till minnes hur det var, då jag åkte hem från jobbet om kvällarna. Då tåget stannade i Rotebro, brukade Egon Lindholm kliva ombord. Han letade oftast rätt på någon bekant, och så satte han igång att prata om hembygdsföreningen. Jag var inte bekant med varken Egon eller hembygdsföreningen och tänkte många gånger på hur han orkade hålla på och prata om något så tråkigt kväll efter kväll. Nu på äldre dar tänker jag på min dåvarande inställning till hembygdsarbete, som är helt olik min nuvarande. Jag är ju långt ifrån någon Egon, men har på senare år tyckt det vara mycket roligt att försöka dra några strån till hembygdsstacken. Och så länge jag orkar, tänker jag hålla på.

Kloka ord, som borde gälla oss alla, eller hur?

Red.

Vykort från Skolungdomens Skytteförening. Fotograf okänd.

Ur smedens räkenskaper igen

Nog måste man hålla med om att 1894 började illa för stackars skolmamsellen i Hammarby Småskola; när det var som kallast i den mörka vintern måste hon kalla på smeden Sandberg för att få järnspisen lagad. Innan han kom fick hon frysa och inte kunde det bli nån vidare mat heller.

Att laga ”Jernspiseln” kostade henne 75 öre.

Skolterminen förlöt utan mankemang med det tekniska fram till maj månad men då blev det både dyrare och än värre för då måste hon få vattenpumpen lagad. Först trodde hon att skolgrabbarna spelat henne spratt men snart insåg hon att det var värre än så. Smeden Sandberg fick rycka ut igen. Denna gång kostade det henne 2.50.

Sommaren blev varm och fröken fick vila upp sig och fara hem till föräldragården i Riala under ett par sköna veckor.

Eftersom det var känt att smeden Sandberg och hans smedhalvor kunde hjälpa till med annat än rena reparationer så bad fröken honom så rart att någon av hans ”pojkar” skulle hjälpa till med innanfönstren i oktober. Jodå, visst, det kunde man tänka sig och så bestämdes att den

13 oktober då skulle det ske.

Pojkarna kom och innanfönstren kom på plats, 50 öre skulle man ha för besväret...

1895 kom en bestämmelse som fick fröken att anlita smeden igen; alla småskolor skulle utrustas med brandstege och brandhake med skaft! 15 oktober skulle allt vara klart för avsyning. Det blev lite bråttom för Sandberg hade beställt stege och hake men fraktföreningen gjorde att allt kom på plats samma dag som skolinspektören kom. Lite pinsamt för skolfröken med Sandberg på taket i full färd med stegen när inspektören kom i sin trilla in på skolgården.

I oktober började det dra från både fönster och dörrar och eftersom skolfröken gjort sig till och bett skolstyrelsen om bidrag att få åtminstone ytterdörren tätad så gick man med på att förutom att betala stege och hake också bidra till lagning av ytterdörr, men det fick inte kosta mer än en krona.

Ja, så kan man fantisera runt en sida i smeden Sandbergs räkenskapsbok från 1894–95.

Avslöjas kan att betalt för arbeten han gjorde under 1894 det fick han inte, 3.75 står obetalt än...

Foto: Lennart Hedlund

Ärtigt
Om ”Ärtan”, (Harry Sandberg),
går det många historier, bl.a. denna:

En dag kom Ärtan och Nisse in på en av stamkrogarna (stam är kanske väl mycket sagt, det var inte så himla ofta de hade råd). Ärtan beställde så här: Mårning. Vi skulle villa ha en liten krimmelhuva här. De’ ska va’ mittbena helst, men de’ går bra me’ uppåtkammat också. Å ett fönsterbord. Å två immiga å en brun, la Paloma och notan. Men vi har lite bråttom för vi ska va’ fulla om en kvart. Nämligen.

Intet är som Kairo

Väsby genom tiderna mest frekventerade friluftsbad heter Kairo och ligger ett stycke västerut från samhället vid Mälaren. Kairo är ett exotiskt namn, åtminstone för Väsbyns breddgrader. Hur namnet kom till beskrevs så här av ställets förste ägare, Edvard Forsberg, i en intervju i Väsby Nytt:

”Innan jag byggde pensionatet var jag föreståndare för en affär i Spånga. En dag kom där in en herre med sydländskt utseende - jag tror att han var grek. Han lade upp sin portfölj på disken och ställde sig sedan att titta upp i taket. Jag gick fram och frågade vad det skulle vara, men han fortsatte bara att titta i taket och jag undrade vad han menade med det hela. Efter en stund upphov han emellertid sin mun och sa på bruten svenska: Vad är intet? Sen blev det tyst en stund. Så fortsatte han: Intet är som KAIRO. KAIRO haver hjälpt tusenden sinom tusenden och KAIRO skall åter hjälpa tusenden. Så öppnade han sin portfölj och tog fram en massa intyg på hur många som blivit hjälpta av den undergörande medicinen.

Han ville att jag skulle bli försäljare av medicinen, men jag hänvisade honom till en annan affär.”

Forsbergs tyckte att historien var lustig och fortsatte att skämta om den. Forsberg hade köpt sommarstugetomt just vid platsen för det blivande pensionatet, och under färderna dit brukade familjen härma försäljaren med resultatet att platsen kom att kallas för KAIRO.

På tomten stod då en liten stuga, som kom att kallas BABYLON. Planerna på en pensionsrörelse mognade och ett husbygge startade 1926. Rörelsen gick bra och sommarstugan Babylon byggdes ut och kom att innehålla åtta rum när allt var klart.

Huvudbyggnaden kompletterades 1935 med flygelbyggnader och Forsbergs drev anläggningen som skärgårdspensionat fram till 1952. Därefter arrenderades pensionatet av Väsby-

*Edvard Forsberg på pensionatstrappan.
Fotograf okänd.*

verken, som kompletterade rumskapaciteten med husbåten ALCUBO.

Ovanstående är en förkortad version av en artikel 1991 skriven av Allan Eklund i hembygdsföreningens dåvarande tidning ”Nytt från hembygdsföreningen”. Mer om KAIRO kan läsas i artikeln och i Allan Eklunds bok ”Kavalkad och minnen från 35 år i kommunal tjänst.”

Inga Lisa Gustafsson

Pensionat Kairo, vykort. Fotograf okänd.

Pensionat Kairo, vykort. Fotograf okänd.

Hembygdsföreningen 50 år

BOKLOPPIS

lördagen den 14 februari

kl 13 - 15.

Skönlitteratur, deckare, humor,
lyrik, barnböcker, historia, konst,
natur, trädgård, hobby,
mat, pocketböcker.

Alla böcker till billigaste pris, nytt och gammalt.

Kom
och
fynda!

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

LOPPIS i LADUGÅRDEN

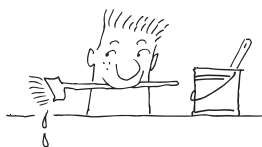
lördagen den 3 april

kl 9.30 - 13.00

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

Galleri Ladugården

Medlemmar i hembygdsföreningen
ställer ut konst och konsthantverk
akvarell, olja, akryl,
trasmattor, stickat,
bildväv, trä, smide mm
Underhållning.

Söndagen den 7 mars kl 13.00-16.00

Kom och köp eller bara titta och trivs.
Endast en dag!

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

Cykelrundtur genom tre socknar.

Söndag 25 april

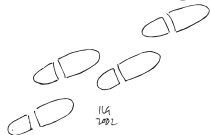
Start vägskålet vid Lindhem kl. 11. Ta med fika
Anmälan till Klas Lundkvist tel 590 936 81 kvälstid.

Maxantal 20 personer

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningen 50 år

VÅRVANDRING vid Fysingen

söndagen den 9 maj

Samling kl 11 vid Hammarby
kyrkas parkering

Medtag kaffekorg!

Ta buss 568 eller egen bil till parkeringsplatsen

Anmälan till Kjerstin Björkman

Tfn 590 320 82

Ett program i samarbete med Vuxenskolan.

Årsmöte

Hembygdsföreningens medlemmar kallas härmed stadseenligt till ordinarie årsmöte i ladugården lördagen den 20 mars kl. 13.00.

Kaffeservering.

Utdelning av hedersutmärkelser.

Bokslut och revisionsberättelse tillhandahålles på årsmötet eller rekvideras från sekreteraren.

Eventuella motioner skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före mötet.

Styrelsen

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

STÄDDAG

PÅ HEMBYGDSGÅRDEN

8 maj kl 10

Vi städar ute och inne.

Kom du också!

EN VACKER VISA ÄR
SÅ LÅNGT BÄTTRE

PIX

ÅRSMÖTET
TA DITT BILJETT

Verksamhetsberättelse för Upplands Väsby Hembygdsförening verksamhetsåret 2003

Organisation och ekonomi

Styrelsen har bestått av:

Kjerstin Björkman	ordförande
Ulf Gustafsson	vice ordförande, boställsvård
Inger Nyström	kassör
Gunilla Ahlberg	sekreterare
Inga Lisa Gustafsson	registrator
Klas Lundkvist	ledamot, ansvarig för planfrågor
Barbro Kvist	ledamot
Lena Melin	kommunvald ledamot
Monica Berglind	ersättare
Alf Björkman	ersättare
Arnold Härmark	ersättare
Kerstin Kéry	ersättare
Harald Torkelsson	ersättare
Vivi Wallin	ersättare

Revisorer:

Lars Eklund	ordinarie
Göran Sandberg	ordinarie
Barbro Fredriksson	ersättare
Anette Ehrnholm	ersättare

Valberedning:

Kerstin Hammarin, Roman von der Heide,
Anna Liisa Bergman

Styrelsesammanträden

Styrelsen har under verksamhetsåret sammanträtt 12 gånger samt genomfört en planeringskonferens.

Arbetsgrupper:

Medlemsbladet Hembygden:

Inga Engdahl ansvarig utgi-

vare

Inga Lisa Gustafsson redaktionskommitté

Carin Törner redaktionskommitté

Program

Kerstin Kéry
Gunborg Lejon

Programgruppen har under året planerat och tillsammans med andra i styrelsen genomfört de programpunkter som redovisas nedan.

Marknadsföring

vakant

Marknadsföringsgruppens syfte är

Att genom utåtriktad verksamhet få fler intresserade och därmed öka medlemsantalet i föreningen.

Att sprida information om den pågående verksamheten.

Att samarbeta med studieförbund, kommun, bibliotek m fl intresserade av vår verksamhet.

Att medverka vid kulturarrangemang inom kommunen .

Att inspirera till medlemsvårdande åtgärder.

Arkiv, Bibliotek och Museum

Arnold Härmark

Bo Larsson

Klas Lundkvist

Harald Torkelsson

Gruppen arbetar med att ordna och förteckna föreningens arkiv, bilder och bibliotek samt att förteckna övriga samlingar.

Sortering och genomgång av handlingar har fortsatt under året. Handlingar på olika ställen har identifierats. Handlingar som överlämnats till hembygdsföreningen från olika organisationer separeras från föreningens handlingar.

Genomgång av handlingar och föremål har ej hunnit så långt att något modernt registrerings-system tagits fram. Utredning om system för detta pågår på Hembygdsförbundet och vi har valt att avvakta denna liksom investering i dator och datorprogram. Bildinventering har påbörjats. Omdisponering av förvaringsplats för en del museiföremål har skett.

Genomgång av bibliotekshandlingar har påbörjats och förberedelser gjorts för omflyttning från sängkammaren.

Café

Inga-Lisa Gustafsson

Syftet med sommarcaféet är att hålla hembygdsgården öppen och levande samt öka antalet besökare. Detta år har caféet besökts av 795 personer, vilket är en ökning från förra året med c:a 50%.

Boställsvärdinna

Nora Lundberg

Ladugården har iordningställt för att bättre kunna användas för uthyrning. Vävstolar har flyttats till loftet, som under våren dammsögs i tak och på golv. Högtalaranläggning med hörselslinga har installerats.

Medlemsantal

Totalt antal medlemmar 495 st.

Under året har föreningen fått 43 nya medlemmar.

Ekonomi

Verksamheten har huvudsakligen finansierats genom medlemsavgifter, egna aktiviteter och arrangemang samt bidrag från Upplands Väsby kommun. Hänvisas till separat bokslut.

Medlemskap i andra föreningar

Upplands Väsby Hembygdsförening har under verksamhetsåret varit medlem i Stockholms läns Hembygdsförbund, vilket erfordras enligt stadgarna och via dem i Sveriges Hembygdsförbund. Medlemskap i dessa föreningar ger

oss information och service i form av råd och stöd i frågor om t ex försäkringar, ekonomi, juridik, utbildning, marknadsföring. Föreningen har även varit medlem i Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbund samt Upplands Väsby Folkörörelsearkiv, vilket ger oss viktig information om närliggande verksamhet inom landskapet och kommunen.

Medlemsbladet Hembygden

Hembygden har utkommit med fyra nummer (24-34 sidor per nr) under år 2003.

Remisser och skrivelser

Remissvar till Byggnadsnämnden och kontakter med Stadsarkitektkontoret.

Styrelsen har under året lämnat remissvar till Byggnadsnämnden på följande planer:

Wik-Event (vid motocross-banan); planprogram januari 2003

Här påpekade vi att området är Riksintresseområde för Kulturmiljövården. Enligt gällande Översiktsplan ingår området i en kulturhistorisk närmiljö och utgör ströv- och promenadområde för friluftslivet. Då den föreslagna verksamheten och bebyggelsen anknuter till befintlig motocrossbana är den acceptabel och kan bidra till en miljömässig förbättring av området. Vi är dock ytterst tveksamma, då det gäller den föreslagna stora byggnaden för äventyrsgolf. Runstenen RAÄ Hammarby 106/U287 måste ges ett ordentligt skyddsområde och även framöver vara tillgänglig för allmänheten. Sambandet med runstenen RAÄ Hammarby 109/U288 måste bibehållas och förtydligas genom siktlinjer i vegetationen och skyltning.

Runsa gård (området närmast Sättra); planprogram januari 2003

Även här påpekade vi att området ingår i ett Riksintresseområde för Kulturmiljövården och att området enligt ÖP är en Kulturhistorisk närmiljö samt utgör grönområde för friluftslivet. Runsaområdet är också en viktig del i Stockholmsregionens gröstruktur. Förslaget

med 15 villor är dock acceptabel under förutsättning att den föreslagna bebyggelsen ges en god anpassning till miljön, att höga miljökrav ställs och att ingen vidare exploatering sker på Runsahalvön. Avstånd till torpet Käckstugan måste vara minst 50 meter.

Brunby Park 2 (Carlslund); utställningsförslag januari 2003

Vi stod här fast vi våra ståndpunkter från samrådsskedet om att platsbildningen med administrationsbyggnaden, simhallen och aulan har sådana kvaliteter att den måste bevaras. Alla tvåvåningsbyggnaderna i områdets västra del bör gå att bygga om till bostäder. Ingen nybebyggelse ska ske nordost om Carlslundsvägen samt att namnet för området även fortsättningsvis bör vara Carlslund.

För ytterligare information om ovanstående tre remissvar hänvisas till HEMBYGDEN 3/2003.

Tunavägens Vändplan; samrådsförslag juni 2003

Ett nygammalt förslag; ett av de områden som kommunen prövar för lägenheter för boende till rimliga priser och där vi även nu framförde samma synpunkter som vi tidigare framfört vid detaljplanprövningen för området 1999: Ur landskaps- och kulturhistorisk synpunkt säger vi här nej till bebyggelse då det är viktigt att Skälbyparken hålls öppen som ett sammanhängande stråk i landskapet.

Bollstanäs 2 (obebyggda området norr om nuv. sommarstugebebyggelse); utställningsförslag augusti 2003

Vi står fast vid att området inte bör bebyggas. Den information som framkommit om de välutvecklade ändmoränerna understryker att området inte bör bebyggas.

Kontakter med Stadsarkitektkontoret:

I november träffade Kjerstin B och Klas L kommunens nye stadsarkitekt Per Lagheim. Syftet med träffen var att presentera oss för varandra och samtalet fördes i en konstruktiv anda. Vi

underströk att de träffar som Stadsarkitektkontoret tidigare inbjudit Hembygdsföreningen, Naturskyddsföreningen och Friluftsförbundet till med det snaraste borde återupptas. Vid dessa träffar informerar Stadsbyggnadskontoret om bl. a. arbetet med kommande planer. Stadsarkitekten utlovade att dessa möten ska komma igång igen under våren.

Verksamhet

Programmet för året har innehållit följande punkter, vilka redovisats utförligt i Hembygden:

Januari: Bronsålderns bilder. Sven Gunnar Broström berättar om hällristningar m.m.

Februari: Bokloppis i ladugården.

Mars: 1) Galleri Ladugården, konst- och hantverksutställning i ladugården.
2) Årsmöte.

April: 1) Loppis i ladugården.
2) Nu är det damernas! Bibbi Kant kåserar om hattar och berättar om modistyrket.

Maj: Vårvandring genom historien vid Fysingen med Kjerstin Björkman.

Maj-aug.: Sommarcafé onsdagar och söndagar.

Juni: Nationaldagsfirande enligt tradition, i samarbete med Upplands Väsby kommun.

Juli: Friluftsgudstjänst. Ekumenisk gudstjänst med Pingstkyrkan, Missionskyrkan samt Eds, Fresta och Hammarby församlingar.

Augusti: 1) Hembygdsgårdens dag med hantverk, tipspromenad, loppis, underhållning.

Sept-nov.: Hembygdscirkel "Väsby förr och nu" med Lennart Hedlund, 10 sammankomster.

Oktober: 1) Föddes den heliga Birgitta i Runby? Medeltidshistorikern Sigurd Rahmqvist föreläser, i samarbete med Vuxenskolan.

2) Bokloppis i ladugården.

November: Birgitta-vandring med Kjerstin
Björkman mellan sockenkyrkorna Ed,
Hammarby och Fresta.

December: 1) Julmarknad på tunet
2) Traditionsenlig grötfest med underhållning.

Övrig verksamhet

4 skolklasser årskurs 3 har besökt hembygds-
gården och blivit guidade runt i husen.

Hembygdsgården har även vid olika tillfällen
visats för föreningar, grupper och nyinflyt-

tade
Ladugården har varit utyrd till olika typer av
tillställningar.

Gunnes gård har disponerat ladugården för sin
verksamhet under sportlovsveckan

En hässja har iordningställt på tunet.

Keramiker Anneli Runesson har fortsatt sin
verksamhet i krukmakeriet och bidragit till
en levande hembygds gård under föreningens
aktiviteter.

Nya medlemmar 2003

Vi hälsar 43 nya medlemmar välkomna.

Helge Ahlberg
Lisbeth Andersson
Gertrud Arnström
Kerstin Axelsson

Ingrid Frithiofsson-Bergman
Berit Carlsson
Bulent Curku

Astrid o. Kurt Eriksson
Charlotte Eriksson
Gerth Eriksson

Zarah Good
Saga Granfors

Berndt-Erik Hammarsten
Anne-Marie o. Lars Hultqvist

Maisie Jönsson

Jane Korpi
Barbro Kvist

Allan Larsson
Bengt-Åke Lejon
Margareta o. Paul Lindh

Inga-Britt Norell
Britt-Marie Nygård

Elisabet Olsson
Siffer Orvebrand

Björn Pettersson
Lillemor Pettersson
Katarina Hallman-Paulsson

Leif Rinaldo
Ove Rosén

Inger o. Rolf Sandström
Maj-Britt Sundberg
Birgit Sundgren
Karin Svensson
Malin Söderberg

May-Britt o. Bengt Thörner
Nina Wright

Anna Åhlin
Berit Östman

MAGNUS BERGVALL

pedagogen, bokförläggaren och donatorn från Hammarby

Magnus Julius Naurus Bergvall såg dagens ljus den 15 juni 1868. Han var son till klockaren, organisten och folkskolläraren i Hammarby socken A. M. Bergvall och dennes hustru Hedvig Augusta Bergvall. Utöver Magnus fick de även sonen Bror Gustaf Hjalmar född den 23 februari 1870 och dottern Hedvig, Katarina född den 2 augusti 1884. Hon kom att gifta sig med byggmästaren Karl, Birger Karlsson på Lilla Vilunda. Bröllopet stod den 1 april 1913.

Klockarpost

I 1686 års kyrkolag stadgas skyldighet för klockare att befordra post mellan kyrkliga myndigheter, s.k. klockarpost. Denna fanns kvar till 1888. Beträffande den nyblivne faderns, klockarens, åtaganden framgår följande av ett protokoll från en kyrkostämma i Hammarby socken 1868 följande:

”Brevbäringen borde verkställas som hittills, af Skolläraren A. Bergvall mot de nu åtnjutna 150 Rdr; likväl med skyldighet att från Wäsby station uttaga de till personer inom Fresta ankommande bre f, samt desamma fortskaffa till Fresta klockaregård hvarje lördag i sammanhang med kronposten.”

Socknens utgifter för skolundervisningen betalades vid den här tiden via kyrkoskatten från de ca 500 invånarna. Någon liten ekonomisk förstärkning erhöles genom beskattning av socknens hundar, vilket riksdagen medgivit 1861. År 1886 användes Hammarby sockens inbetalda hundskattemedel till att bekosta och ombesörja fri skolbespisning innebärande att;

”alla skolbarnen få i skolan till sitt middagsmål bekomma ett quarter oskummad mjölk som under den kallare årstiden utdelas varm till dem.”

Magnus Bergvall 1918-1947. Fotograf okänd.

Studiebegåvning med tidiga examina

Den unge Magnus visade stor studiebegåvning och avlade folkskollärarexamen redan år 1888 och organistexamen 1889. Han erhöi därefter tjänst som kantor och folkskollärare ute på landsbygden fram till 1893, då han sökte och fick en folkskollärartjänst i Klara folkskola i Stockholm.

Butik och förlag

Redan under sin lärtid i Klara visade Magnus Bergvall stor håg och fallenhet för affärsverksamhet. År 1900 startade han en butik och förlagsverksamhet inrymd i huset Drottninggatan 108. Företaget saluförde skolmateriel och läroböcker. Målsättningen var att tillhandahålla bra pedagogiska läromedel till låga priser.

År 1908 avslutade Magnus Bergvall sin lärargärning för att i fortsättningen helt ägna sig åt affärsverksamheten. Denna fick en

mycket positiv utveckling, som fick till följd att företaget 1918 ombildades till ett aktiebolag med namnet AB Magn. Bergvall med Magnus Bergvall som direktör. Han behöll denna post till sin död den 11 maj 1947.

De läromedel som förlaget framställde i begynnelsen var ofta ytterligt komprimerade. De innehöll knappt några illustrationer men var trots detta pedagogiskt väl utförda och bra. Ett antal av de läroböcker som förlaget producerade och gav ut på 1920-talet höll ofta ledande positioner inom sina ämnesområden.

Bergvalls Atlas som framställdes i samarbete med AB Kartografiska Institutet utkom i sin första upplaga 1926. Denna skolatlas har utgjort den första kartboken för flera miljoner svenska skolbarn genom åren. Den hade sin upplagetopp 1957 och har funnits på marknaden in emot 1990-talet.

Nya affärsområden

Förlagsrörelsen gick bra, men det som verkligen bidrog till att Magnus Bergvall lyckades skapa sig en större förmögenhet, var hans utpräglade ekonomiska sinne och hans inneboende känsla för att göra goda affärer vid rätta tillfällen. Han köpte och sålde fastigheter och ägde vid sitt fränfälle 11 stenhus, bl a på Norr Mälarstrand i Stockholm.

Ett märkligt faktum var detta att Magnus Bergvall aldrig sökte kontakt med folk som ville köpa eller sälja fastigheter. När de däremot självmant vände sig till honom, kunde han med sin inbyggda fingertoppskänsla fatta snabba beslut och omgående avsluta affärer som ofta omslöt mycket stora belopp.

Människan Magnus Bergvall

Wilken slags person var då denne Magnus Bergvall? Han var en mycket tillbakadragen och ensam man, helt uppfångad av sina många dagliga arbetsuppgifter. Han förblev ogift under hela sitt liv och umgicks sällan med vänner. Han kunde rentav verka fränstötande men var egentligen en mycket känslig och vek person. Hans stora sparsamhet och mycket enkla lev-

nadsvanor framgick tydligt, när han under de första åren av sin företagsverksamhet bodde på sitt kontor. Senare om åren förekom det att han då och då övernattade i företagets badrum.

Företagets kontanter brukade han emellanåt förvara i företagets kök, i vedspisens eldutrymme, ty där förutsatte han att eventuella inbrottstjuvar inte skulle komma att söka något byte. Han förbjöd även av denna anledning företagets medarbetare att tända eld i köksspisens.

Hans egentliga bostad var en liten lägenhet i Vasastaden. ”Det blir för dyrt för mig att bo i en större våning,” hävdade han. Den ytterligt sparsamma livsföring som Magnus Bergvall företrädde medförde att han av vissa människor som han kom i kontakt med betraktades som en utpräglad snålvarg.

Återbesök i barndomshemmet

Under de sista tio åren av sin levnad återvände Magnus Bergvall vid några tillfällen till sitt gamla barndomshem Haga i Hammarby. I huset bodde då förf : s farföräldrar. Vid ett av dessa tillfällen sade min farmor halvt på skämt och halvt på allvar: ”Bergvall som är en så’n förmögen karl borde väl kunna köpa sig en bättre överrock än den han har på sig!” Svaret kom prompt: ”Nej vet frun, det är alldeles för dyrt, den här rocken får allt duga ett tag till.”

Stor naturvän och naturvårdare

Magnus Bergvall hyste omvittnat stort intresse för naturen och allt som växte i markerna. När han om somrarna vistades ute i naturen, kunde man ibland se honom stående på knä framför någon växt som han studerade med en växtflora till hands för att examinera växten ifråga. Han uttalade nogsamt att han ville se och njuta av blommorna på marken, men aldrig plocka dem.

Kvarlätenskapen blev stiftelse

Efter Magnus Bergvalls bortgång 1947 visade bouppteckningen en behållning på ca 6 500 000 kronor, en mycket stor summa pengar på den

tiden. Det privata boets värde uppgick enbart till 1 700 kronor.

Enligt den avlidnes önskemål i sitt testamente, användes arvet efter honom till bildandet av Magnus Bergvalls stiftelse. Dess syfte var och är att främja vetenskaplig forskning genom anslag till svenska vetenskapsmän, vetenskapliga och kulturella institutioner samt att understödja allmänna och svenska hjälporganisationer. Många forskare, bl a på det pedagogiska området, har genom åren, tack vare ekonomiska bidrag från Magnus Bergvalls stiftelse, kunnat fullfölja forskningsobjekt av stor betydelse.

Den på flera områden så begåvade och flitige, men samtidigt så ensamme och tillbakadragne klockarsonen från Haga i Hammarby reste härmed sitt eget äreminne till stor nytta och glädje för sina medmänniskor. Han vilar i familjegraven som är belägen omedelbart till vänster innanför huvudgrinden till Hammarby kyrkogård.

Lars E Jansson

Källor: ”Ett jubileum Bergvalls 40 år” 1958
”En bok om Upplands Väsby” 1973
Nationalencyklopedin 1992

Familjen Bergvalls gravvård på Hammarby kyrkogård. Foto: Lars E Jansson.

Långt till hembygdsgården?

Ta buss 532, 535 eller 562 till Hagvägen!

Gammal är äldst och allra äldst är Ane

Aune eller Åne hette Jorunds son, som var konung över svearna efter sin fader. Han var en vis man och en stor blotman, men han var icke någon krigare, utan satt hemma i landet.

Under den tid, då de nu omtalade konungarna regerade i Uppsala, rådde över Danmark först Dan den högmodige - han blev mycket gammal -, sedan hans son Frode den högmodige eller fridsamme, sedan dennes sönder Halvdan och Fridleiv; dessa voro stora krigare. Halvdan var äldst och den yppersta i allt. Han for med sin här till Svithiod (Sverige) emot kung Aun. De hade några strider, och Halvdan segrade ständigt, slutligen flydde kung Aun till Västergötland. Han hade då varit konung i Uppsala i tjugo år; han stannade också tjugo år i Götaland, medan konung Halvdan var i Uppsala.

Konung Halvdan dog sotsdöden i Uppsala och är höglagd där. Efter hans död kom konung Aun tillbaka till Uppsala; han var då sextio år gammal. Han anställde ett stort blot och offrade för att få långt liv; han skänkte sin son åt Oden såsom offer. Konung Aun fick av Oden det svaret, att han skulle leva ännu sextio år. Aun var nu konung i Uppsala i ytterligare tjugo år. Då kom Fridleivs son, Åke den oförvägne, med sin här till Svithiod och drog emot kung Aun. De hade flera strider och Åke segrade ständigt. Då flydde konung Aun för andra gången ur sitt rike och for till Västergötland. Åke var konung i Uppsala i tjugo år, innan Starkad den gamle dräpte honom.

Efter Åkes fall for konung Aun åter till

Uppsala och styrde riket ännu i tjugo år. Sedan gjorde han åter ett stort blot och offrade sin andra son. Då sade Oden åt honom, att han skulle leva så länge han gav Oden en av sina söner vart tionde år och att han skulle giva ett härad i sitt land namn efter talet på de söner, som han offrade åt Oden. Men då han hade offrat sju av sina söner, levde han i tio år så skröplig, att han icke kunde gå, utan blev buren på en stol. Då offrade han sin åttonde son och levde ännu i tio år, men låg nu till sängs. Därefter offrade han sin nionde son och levde i ytterligare tio år; han drack nu ur dihorn som ett spädbarn. Aun hade en son kvar och han ville nu offra honom och giva Oden Uppsala och de härader som höra därtill och låta kalla det Tiundaland; men svearna förbjöd honom det och något offer blev icke av.

Därpå dog konung Aun och blev höglagd vid Uppsala. Det kallas sedan "Åne-sot", om någon dör av ålder utan sjukdom.

Berättelsen heter "Konung Auns död" och är tagen ur Ynglingasagan. Ynglingasagan finns i "Heimskringla", skriven av Snorre Sturlasson. Snorre Sturlasson var en isländsk storman, historiker och skald, som levde under tiden 1179 - 1241.

Hur det nu är med Ane och hans offrande - namnen Fjärdhundraland, Attundaland och Tiundaland finns kvar och Ane själv lever kvar som korsordskung med ständiga anspelningar på sin ålder.

Inga Lisa Gustafsson

Carl G. Platin & Co.
GÖTEBURG.
SÖDRA LÅNGGATAN 1, TELEFON: 41
STORSTRÅKET 3
LÅSERS LAGER 15: **VIN OCH SPIRITUOSA**
Platin & Co. - Billigaste priset.

Löwenströmska parken

Nytt förslag hösten 2003

Vad som ska hända kring gamla Löwenströmska lasarettet har återigen blivit aktuellt. I november 2003 presenterades ett nytt idéförslag med en ny huvudaktör inblandad. Landstingets fastighetsbolag (Locum) har nu en intresserad köpare i fastighetsbolaget AB Sofieberg. AB Sofieberg har tillsammans med kommunen och Locum och flera konsulter (idéplantagen /Arkiana arkitektkontor, SWECO/FFNS och 02 landskap m. fl.) utarbetat det nya förslaget. Det kommande detaljplanarbetet kommer att ske i samarbete mellan Upplands Väsby kommun och SWECO/FFNS.

Förslaget är betydligt mer begränsat än det tidigare från 1999 (se Hembygden Nr 1/2000) och omfattar bara den södra delen kring gamla lasarettet, sanatoriet, Klockbacka och Holmen. De tidigare betydligt mer vidlyftiga planerna har kullkastats bland annat av bullerproblemen från Arlanda och i de nya planerna finns inga bostäder med.

Ett väl genomarbetat förslag

I presentationen av förslaget sägs:
”Huvudinriktningen för den framtida verksamheten är fortsatt vård och rehabilitering kompletterat med bl. a. friskvård, konferens och kontorsverksamhet

/.../ Viktiga element i utformningen är att utveckla områdets parkkaraktär, bevara den del av bebyggelsen som är kulturhistoriskt värdefull, att låta nya byggnader inordna sig i landskapet efter det befintliga mönstret och att bygga vidare på den gamla vägstrukturen som har historiska anor”

I sina huvuddrag är idéförslaget väl genomarbetat och lätt att förstå. Förslaget har en bra historik, om än något tunn. Själva förslagsdelen ger goda förutsättningar för förändringar där områdets olika historiska värden - inte minst

de vård- och socialhistoriska värden -väl tas tillvara. Personligen tycker jag att det är speciellt glädjande att de väghistoriska värdena lyfts fram. Förslaget introducerar också ett nytt namn för området - **Löwenströmska Parken** - ett namn som i det här fallet passar mycket bra i och med att det är just en sjukhuspark. Sjukhuspaviljonger i park introducerades vid sekelskiftet 1800-1900 främst i anläggningar för lungsjuka där just parkmiljön och tillgången till natur sågs som en viktig del i tillfrisknandet. I en separat rapport finns en översiktlig inventering av samtliga berörda byggnader. Här finns i en del fall finns tveksamma ställningstaganden till rivning och huruvida om- och tillbyggnader kan tillåtas - frågor som Hembygdsföreningen kommer att framföra synpunkter på.

Fortsatt arbete med Löwenströmska

Öka kunskaperna om området historia

– har du som är medlem i Hembygdsföreningen (och givetvis även alla andra Väsbybor) arbetat i området eller haft andra kontakter m e d verksamheter i området så är du välkomna att skriva i Hembygden eller att vi gör en intervju!

– har du fotografier, tidningsklipp eller andra dokument som belyser Löwenströmska sjukhuset och de andra vårdinstitutionernas historia så är det välkommet material i föreningens arkiv!

Hör gärna av dig till undertecknad eller någon av de andra styrelseledamöterna!

Medverka i det fortsatta planarbetet

I och med att det är ett väl genomarbetat förslag som nu presenterats så blir den viktigaste uppgiften att ta ställning till och framföra våra synpunkter på vilka byggnader som bör bevaras och vilka förändringar som är lämpliga respektive olämpliga.

Rundvandring i området 13 mars

För att få en gemensam bild av byggnaderna på området och diskutera bevarandefrågorna inbjuder Hembygdsföreningen till rundvandring lördag 13 mars (samling 13:15, busshållplatsen vid Gamla Lasarettet, ingen föranmälan behövs, se även evenemangssidorna).

Har du några frågor så hör av dig!
Klas Lundkvist 590 936 81 (kvällstid)

P.S Tyvärr är det med det format som vi gör **Hembygden** i omöjligt att ha med illustrationer från förslaget. Håll ögon öppna då detaljplaneförslaget kommer ut på remiss, då finns det att studera på bl. a. biblioteket. D.S.

Hembygdsföreningen 50 år

Promenad

i Löwenströmska parken

med Klas Lundkvist

Området igår, idag, imorgon.

Lördag 13 mars

Samling kl 13.15. Busshållplatsen vid gamla Löwet.
Ingen föranmälan

Hembygdsgården: Hagvägen2/Pukslagargatan

Hembygdsföreningens runstensarkiv i bakugnen.

Bakom ugnsluckan döljer sig bakugnens hemlighet. Foto Inga Lisa Gustafsson

Om de ursprungliga 16 runristade fragment av sandsten som förvaras i bakugnen till spisen i Hembygdsföreningens mangårdsbyggnad Nedre Runby nr 1, Eds socken, Upplands Väsby kommun. Byggnaden uppförd 1848.

Följande beskrivning av fragmenten gör Riksantikvarieämbetets runexpert docent Sven B. F. Jansson den 19/111960.

Stenfragment, 10 st.

Uppland

S

Öds sogn

Kyrkogården

Plots: Påträffade på olika platser i Öds begravningar. Ursprungligen 14 fragment, som hopsatta till 10 stycken. Deponerade 1960 i ~~Öds-fornstuga~~ *lyggt i Värdby kyrkans arkiv*. Alla av gävlemandsten.

1) 27 x 20 x 4 cm. Inskrift: ...k...gera...

2) 21 x 16 x 9 cm. Inskrift: ...sur...sin...

3) 10 x 9 x 3,5 cm. Inskrift: ...li...

4) 33 x 20 x 4 cm. Inskrift: ...R x nk x ... } samma runat

5) 18 x 16 x 4 cm. Inskrift: ...R-... }

6) 36 x 30 x 6,8 cm. Inskrift: ...äimmo-... } sammansatta

7) 46 x 37 x 6,8 cm. Endast ornament.

8) 21 x 17 x 7,5 cm. Endast ornament.

9) 20 x 16 x 3 cm. Endast ornament.

10) 15 x 10 x 3 cm. Endast ornament.

Litteratur: S.E.P. Jansson, undersökningsrapport, 19/11 1960.

1974 2/27/60

Sammansatt minnet + sammansatt
list fler
2 uppfynd 1966 representera: yttre och 2 bitar

Jansson anger att av de ursprungliga 14 fragmenten fanns passning av så många att summan blev 10 fragment. Han frågade mej om jag trodde att kyrkan, där dom hittats, hade plats för fyndet eller om de kunde placeras på annat säkert ställe. Jag pekade på stugans bakugn - med följande kommentar: därinne är det även brandsäkert. Perfekt, sa Jansson med ett skratt.

Dessa ursprungliga 14 bitar påträffades av några barn från den intelligande kyrkskolan som sett Egon Lindholm leta efter - och hitta - en riktig runstensbit i o. Ö bogårdsmurens NÖ del och nu sökte vidare i murens östra del närmare skolan. Innan aktiviteten blev avbruten av kyrkorådet hade de ovan beskrivna 14 bitarna hittats och muren behövde lagas.

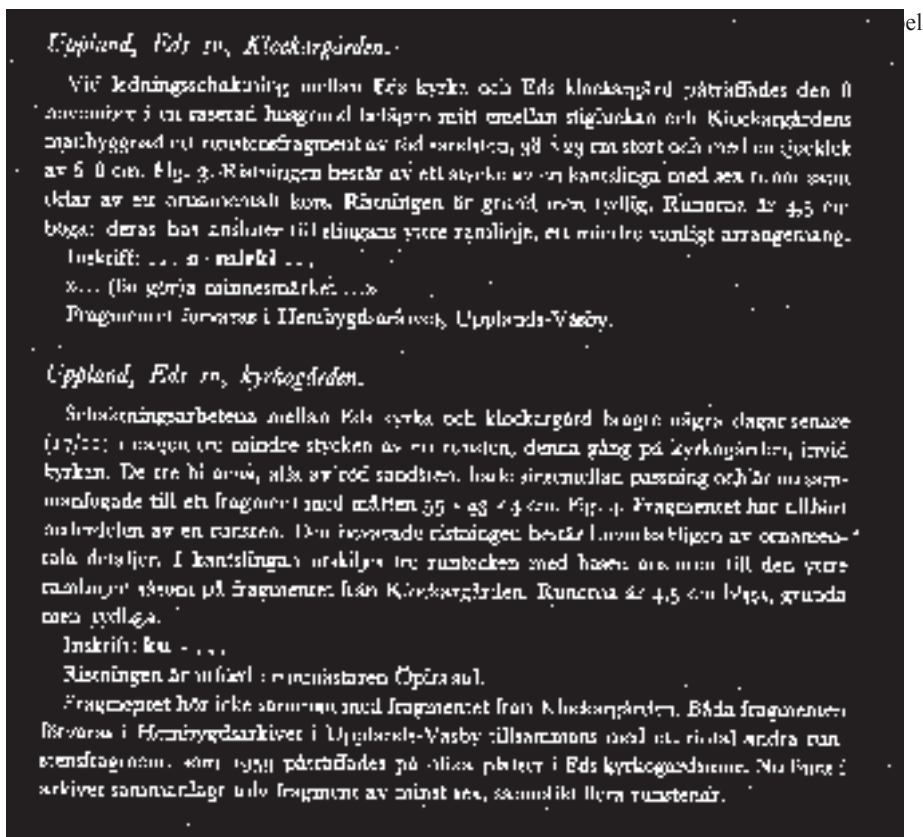
Vid grävning för ledning från stigluckan till kyrkväktarens stuga, som ligger ca 50-60 m söder om stigluckan påträffades år 1966 två fragment liknande dem som tidigare hittats i östra muren.

Elisabeth Svärdröms uppgifter i Fornvännen om grunder är rester efter rivna ekonomihus vid Klockaregården, de revs på 1930-talet, enligt komminister Sven Odenrick

Dessa ligger tillsammans med de andra (14) 10. Summan är nu år 2003 12 st fragment samtliga av sandsten vilka förvaras åt Ämbetet i bakugnen.

Som framgår av Ämbetets rapport kan fragmenten var minst sex, sannolikt flera runstenar.

Den framtida forskningen får visa om denna teori är riktig.

Eds kyrka

Till Riksantikvarieämbetet

I samband med andra förrättningar undersökte jag den 8/9 1959 några runstensfragment, som hade påträffats på olika platser i Eds bogårdsmur. Eftersom jag kunde konstatera, dels att de funna stenarna verkligen utgjorde delar av runstenar, dels att passningar funnos mellan några av styckerna, införde jag fragmenten till konserveringsanstalten för rengöring och lagning. Antalet stenar med ristning visade sig vara fjorton. Efter hopsättning blev antalet fragment tio. Lagningen utfördes av preparator R Wibeck.

1. Röd gävlesandsten. Mått 27 x 20 x 4 cm. Ristningen är djup och tydlig, linjerna äro mjukt rundade med jämn botten. Ristaren har utan tvivel varit en van och framstående ristare. Detta fragment kan knappast ha tillhört samma sten som något av de andra nu påträffade fragmenten.

Inskrift:

...k i gera

5

”... och göra”

Till läsningen: Av runan 1 återstår endast övre delen. Runan står alldeles i fragmentets kant. På grund av detta kan man icke med full säkerhet avgöra om runan har varit k eller m. Troligt är emellertid att runan är en skadad k-runa. Skiljetecknet efter 2 g består av ett kort, lodrätt streck 2 g är tydligt stunget. 1 3 e är punkten placerad i huvudstavens vänstra ..? runan är säkert stungen. Av runan 5, som står i fragmentets kant, återstår huvudstavens nedre hälft och yttersta spetsen av en a-bistav.

2. Röd gävlesandsten. Mått 21 x 16 x 9 cm. Ristningen är genomgående grund.

Inskrift: ...-ur. sin .. 5

Till läsningen: Före 2 u finnas alldeles i fragmentets kant svaga spår av en b-bistav. (Det

förefaller som om fragmentet har brustit av längs bistaven). Skiljetecknet efter 3 r är grunt men säkert. 5 i är ej stunget. Av 6 n återstår övre hälften.

3. Röd gävlesandsten. Mått: 10 x 9 x 3,5 cm.

Inskrift: ...li...

Till läsningen: På grund av att runan 1 står alldeles i fragmentets kant, kan man ej avgöra om någon bistav har funnits till vänster om huvudstavens. Runan kan alltså ha varit t. 2 i är ej stunget.

4-5. Röd gävlesandsten. Mått: 4) 33 x 20 x 4 cm, 5) 18 x 16 x 4 cm. Av stenartens struktur och huggningstekniken att döma ha fragmenten n:r 4 och 5 tillhört samma runsten. Att en och samme ristare har huggit båda styckena är i alla händelser säkert. Huggningstekniken är karaktäristisk: linjerna äro i botten liksom punkterade.

Inskrift på fragment 4: ...r x ok x e...

Till läsningen: 1 r har förlorat huvudstavens nedre del. Skiljetecknen efter 1 r och 3 k äro tydliga. 2 o har formen ...E.. 3 k är ej stunget. 4 e är tydligt stunget med en stor, rund punkt. Efter 4 e finnas inga spår av någon runa.

Inskrift på fragment 5: ...r-...

Till läsningen: Av runan 2 återstår endast ett kort stycke av nedersta delen av en huvudstav.

6-7. Röd gävlesandsten. Mått: 6) 36 x 30 x 6,8 cm, 7) 40 x 37 x 6,8 cm. Dessa båda fragment bestå vardera av tre delar, vilka inbördes ha passning. Ristningslinjerna äro djupa och tydliga, utan tvivel huggna av en van och skicklig runmästare. Av allt att döma ha dessa delar tillhört en och samma runsten. Endast fragment n:r 6 bär runor, på fragment n:r 7 finnes bl.a. ett utomordentligt skickligt ristat ormhuvud i typisk runstensstil.

Inskrift: (på fragment 6) ...isimo-...

5 Till läsningen: Av runan 1, som står i fragmentets kant, återstår huvudstaven. I 2 s når högra leden nästan upp till övre ramlinjen. Runan har alltså formen ...Æ... 3 i är ej stunget. 5 o har formen Av runan 6 återstår endast en huvudstav. Denna spåras alldeles i fragmentets kant, det förefaller som om fragmentet har brutit av längs denna huvudstav. Huruvida några bistavar ha funnits till höger om huvudstaven kan sålunda ej avgöras.

8. Röd gävlesandsten med mörk yta. Mått: 21 x 17 x 7,5 cm. Ristningen är grund. Endast några ornamentsdetaljer ha bevarats på fragmentet.

9. Röd gävlesandsten. Mått: 20 x 16 x 3 cm. Ristningen består av ett par korsande slingor.

10.

Röd gävlesandsten. Mått: 15 x 10 x 3 cm. Ristningen består av en mycket obetydlig ornamentsdetalj.

Eftersom stora utsikter finnas, att ytterligare runstensfragment komma i dagen i bogårdsmuren, föreslår jag att de tio små fragmenten åtminstone tills vidare förvaras i Eds fornstuga, Runby. Föreståndare för museet är Egon Lindholm, Backvägen 7, Upplands Väsby (tel. 0760/30436).

Stockholm den 19 november 1960

Vördsamt Sven B.F. Jansson

Red. anm.: Æ är tecknet för runa i denna

264 Smärre meddelanden

Fig. 5-4. Runstensfragment från Kläckargården respektive kyrkogården i Eds sn. Uppland. Foto N. Lagergren (ATA). — Fragments of rune-stones from Kläckargården and the churchyard in the parish of Ed, Uppland.

Kopia ur Fornvännen 1967 nr 4, sid. 262 samt 264.

Hembygdsföreningen 50 år

Växter

vid torp och gårdar

Trädgårdscirkel i
ladugården
under ledning av
trädgårdsarkitekt

John Dormling

Vill du delta?

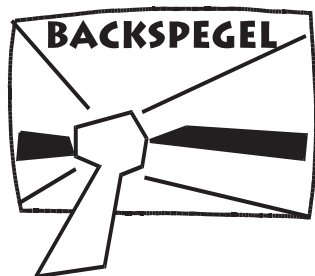
Ring till Kerstin Kéry tel. 590 849 23

Ett program i samarbete med Vuxenskolan

ILG 2004

Hembygdsgården: Hagvågen 2/Pukslagargatan

Birgittavandringen.

Den 6 november 2003 genomfördes den första Birgittavandringen mellan våra tre sockenkyrkor. Vi samlades i Eds kyrka för en kort tyst stund. Därefter påbörjade vi vår vandring genom ett höstfagert Runby, Hasselskogen och genom Stora Väsby allé, Charlottenborg och till Hammarby Kyrka, där kapellet hade öppnats för vår räkning. Några av oss inmundigade vårt medhavda kaffe i det svaga novembersolen - andra återigen föredrog kapellets förrum till sin kaffepaus.

Efter att ha tittat in i kyrkan fortsatte vi längs gamla stigar och vägar mot Fresta kyrka, där vi fick tillfälle att besöka både kyrkan och församlingshemmet.

Under vägen passerades många av socknarnas kulturhistoriska miljöer och vid varje sådan gjordes ett kortare stopp för att vandringsdeltagarna skulle få tillfälle att få veta historien om platsen.

Till varje kyrka överlämnades en gåva i form av ett inramat utdrag ur en räkenskapsbok från smeden Sandberg från åren 1894-1915, där han gjort arbeten åt respektive kyrka eller kyrkoherde. Bl.a. hade han lagat och satt nytt läder på lillklockans kläpp i Hammarby kyrka.

Vi hoppas att denna vandring mellan sockenkyrkorna kommer att bli tradition och under jubileumsåret har vi med den i vårt program och då kommer vi att genomföra den i motsatt riktning d.v.s. från Fresta kyrka till Eds kyrka.

Kjerstin Björkman

Birgittavandring. Foto: Helge Ahlberg

Julmarknad

Andra söndagen i advent gick flaggan i topp för 2003 års julmarknad. En blek sol skymtade bland molntapparna och i övrigt lyste sallor, marschaller och glada ansikten upp evenemanget.

Hemvävda trasmattor, träslöjd, honung, tennbroderi, målade korgar, gjutna och hemstöpta ljus, keramik, marsipan, marmelad och sylt, lingonkransar, tomtar och änglar i alla fasoner, julgranar och hö var till försäljning, liksom mycket annat. En fiskdamm för de yngsta fanns också.

Hembygdsföreningen hade glöggstånd utanför och kaffeservering inne i hembygdsgården. Vi kanske ses på tunet nästa år? Om du vill ha ett stånd eller delta på annat sätt, så hör av dig i god tid till någon i styrelsen.

Inga Lisa Gustafsson

Julmarknadsvimmel. Foto: Inga Lisa Gustafsson

Gröfest

Tonerna av "Nu är det jul igen" och andra glada melodier exekverade av Lennart Carlsson och Låtlaget från Upplands Bro inledde årets grötfest. Deltagarna hälsades hjärtligt välkomna och 58 portioner gröt avåts under allmänt glammande. Vi gladde oss särskilt åt att se William Petsén, en av föreningens äldsta medlem med sina 92 år, äta gröt med god aptit.

Undertecknad hjälpte traditionsenligt till med grötrimmandet och en orkestermedlem kontrade med "Denna gröten var ovanligt go' – varst norst kan en sådan kokerska bo?" så grötkokarna förstod att de lyckats få till det även i år. Mycket gröt blev det heller inte över sedan man gått ett andra varv runt grytorna. Mandeln fick P O Mörkens och alla vet ju vad det betyder...

Låtlaget fick göra skäl för gröten och spelade många kända melodier. När det manades till lallsång var ingen nödbedd och "När ljusen skall tändas därhemma", "Bjällerklang" och "Rudolf med röda mulen" verkade de flesta kunna texten till. Låtlaget själva klämde i med "Skithus-Nisse", vilket var mycket uppskattat av publiken. Kvällen avslutades sedvanligt med dragnig i gratislotteriet. Bland vinnarna syntes Ebba Blomstedt, Asta Sahlqvist, Karl Uno Lundgren, Siv Rydén och Bertil Widlund.

Väsby år 1951

Väsby Bleckemballage fabrik med Texaco macken. Foto: Lennart Hedlund

Året var 1951, jag hade övertagit butiken i fastigheten Björkvalla på Väsbyvägen efter Holger Fermstedt som samma år etablerat sig som järnhandlare i den nybyggda fastigheten i hörnet Väsbyvägen – Industrivägen. Jag hade under året besökt Upplands Väsby vid flera tillfällen och då bl.a. besökte jag Hammarby Kommuns kommunalkontor som då låg på Finspångsvägen. Anledningen var att försöka få en bostad. Bostadsmarknaden var då som nu ansträngd.

På kommunalkontoret arbetade kommunstyrelsens ordf. Gunnar Lindqvist och vid sin sida hade han kommunalkamrer Fritz Andersson samt två kvinnliga kontorister. Gunnar Lindqvist var Hammarby kommuns starke man och han lovade mig att försöka ordna en bostad åt mig och min blivande hustru. Hösten 1951 kunde vi flytta in i en ny lägenhet. 1951 var ju det sista året som Hammarby, Fresta och Ed var självständiga kommuner. 1952 skulle dessa tre kommuner bilda Upplands Väsby storkommun en ny tid skulle inträda och det har i dag 50 år senare i hög grad besannats....

Vi tänker oss att jag står vid Björkvalla, närmaste granne är Missionshuset som ligger i hörnet av Väsbyvägen och Björkvallavägen.

Där bor vaktmästaren i Missionshuset fru Ada Larsson, tant Ada kallad av barnen, en mycket välkänd och omtyckt person i Väsby samhälle. Hon var i många år söndagsskolelärare i Missionshuset. Vi vandrar vidare nedför Björkvallabacken då kommer vi till Väsby Bleckemballagefabrik som ligger på vänster sida av vägen, en av kommunens större arbetsplatser. Ägare är Nils-Folke och Lars Hammargren.

Snett emot ”Bleckis” har vi Konditori Royal där man kunde få en kopp kaffe och en god bakelse, ägare var Karl Ivarsson.

Där har vi Holger Fermstedts nyöppnade järnaffär i ett gult fasadtegelhus. Närmaste granne till järnhandeln är Väsby Färg och Kemikalieaffär i ett litet rött hus, ägare är Börje och Gösta Nilsson. I samma fastighet finns även Berglunds skomakeri. Litet längre ner mot Väsbyån ligger Richard Erikssons affärshus, han är en av kommunens stora privata affärsidkare, där kunde man köpa det mesta från falukorv till stenkol, även en bensinpump fanns. Inne på gården till ”Richards” låg Bröderna Bengtssons taxiföretag med två bilar. På andra sidan av Industrivägen mitt emot Bröderna Bengtssons taxi hade vi Bror (Brotte) Bengtssons häståkeri, han var en välkänd per-

son i kommunen. Närmaste granne till "Brotte" snett emot järnhandeln låg Oskar Petterssons (SméOskar) smidesverkstad. På Kvarnvägen hade vi Appelgrens såg, brädgård och kvarn. Granne till Appelgrens var "Barnkrubban", barndagis för Optimusanställda. Föreståndarinnan var fru Pholander.

Nu får vi vända tillbaka till Industrivägen och då kommer vi till Konsum "Lilla Varuhuset". På gaveln fanns mjölkbutiken där man fick köpa sin mjölk och grädde i medhavd flaska, enda mjölkkaffären i samhället. Mot Industrivägen hade vi speceri-, kött och chark och specialvaruavdelningarna. Det var då kommunens största butik

Konsum Väsby var på 1950 talet en av landets starkaste konsumföreningar i andel medlemmar av befolkningen. Föreningens affärschef var Rupert Olsson,

När man gick in på Centralvägen kom man till ett stort rött hus där "RakLasses" rörelser var inhysta. De bestod av tobak, leksaker och diverse varor i en lokal samt herr- och damfrisering i en annan. En "färgstark" näringsidkare

i Hammarby kommun.

I samma hus på nedre botten med ingång från Industrivägen hade vi Ragnar Nybergs livsmedelsaffär.

Mitt emot "Lilla Varuhuset" vid Väsbyån låg Väsby Nya Bageri och Konditori med bageriet i ett rött hus inne på gården - ägarna var Bröderna Johnsson. Man minns med saknad deras "frallor" bakade i en riktig vedeldad stenugn. Var får man ett sådant bröd i dag?

Vid stationshuset fanns då som i dag en pressbyråkiosk. På samma plats i dag som för 50 år sedan har vi korvkiosken, men i dag av betydligt större format. 1951-års "korvgubbe" hette Berg. Även postkontoret i Väsby fanns nere vid stationshuset.

Svänger vi in på Centralvägen har vi på samma sida som "RakLasses" hus Svedlunds herrfrisering och en bit längre bort Karlssons sybehörsaffär. På andra sidan av Centralvägen nr 1 - 3 håller ett nytt affärshus på att byggas, det skall vara inflyttningsklart till våren 1952. Dit skall Nybergs livsmedel, Väsby Färghandel, "RakLasses" företag, Tankreds fiskaffär,

Väsby Nya Bageri och konditori med bagarbil och personal, bl. a Edvard Eriksson, Ingrid Johnsson, Evan Johnsson, Evert Johnsson m. fl. Foto: Lennart Hedlund

Postkontoret samt Handelsbanken flytta in. Speciellt banken var efterlängad av kommuninnevånarna som ej tidigare haft tillgång till en bank i kommunen. I hörnet av Centralvägen och Kvarnvägen, i ett litet gult hus, ligger Tankreds fiskaffär.

Nu viker vi in på Optimusvägen och på höger sida ligger Svenska Metallverken då kommunens största arbetsplats med ca 400 arbetare och tjänstemän. Mitt emot ”Messingen”, som Svenska Metallverken kallades, har vi Karl Johanssons företag som etablerades 1919 och består av en elfirma, ett lastbilåkeri samt en bilverkstad. Karl Johansson var en framgångsrik företagare i Hammarby kommun.

Granne till ”Kalle Johansson” var telegrafstationen i Väsby och betjänades av flera telefonister.

Mellan Svenska Metallverken och Optimus låg Bröderna Pihls trädgårdsanläggning, de var en av vårt lands främsta rosodlare. I dag finns Harry Pihls bostad kvar, ett vitt hus på Väsby Företagscenters område.

Sedan kommer vi till Optimusvallen som låg mellan Pihls och Optimus fabriken, det var Väsby IK:s hemmaplan. Därefter kom Optimusfabriken, kommunens näst största industri med ca 300 arbetsplatser. Optimusköket var för 50 år sedan en välkänd produkt som exporterades över hela världen. Vid fabriken låg Optimus personalmatsal i folkmun kallad ”Mojsen”, där även utomstående kunde få äta. Kommunens enda matställe, men söndagsstängt. Om man passerar Optimusfabrikens område återkommer man till Industrivägen vid järnvägsövergången bredvid Väsbyån. Ser vi till höger ligger ett rött hus där Janssons Elektriska affär, ”ElJanne” var etablerad och i samma hus har vi Yngve Janssons Blomsterhandel ”Blomster Janne.” Längre ner på Industrivägen ligger Gustav Petterssons smidesverkstad. Han är bror med ”SmeOskar”.

Från Optimusfabriken utmed Väsbyån leder en smal väg fram till krukmakare Petterssons lilla fabrik, huvudprodukten där är blom-

krukor men även lergökar förekom i hans produktion.

Om vi vänder åter till Björkvalla, så ligger mitt emot affären Väsby skola och ovanför skolan finns ett gult hus Bruksgården kallad. Personalmäss för tjänstemännen vid Svenska Metallverken. Huset var tidigare bostad till landsfiskalen Hasselhuhn, välkänd utredare av Hammarbymordet.

På samma sida som Björkvallahuset i hörnet av Väsbyvägen och Björkvägen låg Uno Lundboms taxistation, han har två taxibilar i trafik. Vi fortsätter uppför Björkvallabacken och genom Väsbyvågen och kommer då fram till Stockholmsvägen. På höger sida ligger apoteket Kronan där apotekaren fröken Sjöstrand är chef och hon har även sin bostad i apotekshuset. Mitt emot apoteket på motsatta sidan av Stockholmsvägen ligger droskägare Lundboms bensinstation. På samma sida ligger även Hammarby skola och kommunens ålderdomshem. Riktat vi blicken mot norr finns Stora Wäsby vackra lindallé då orörd av dagens motorväg. Gården var en av mellansveriges större mönsterjordbruk, ägare var Baron Louis de Geer även ägare till Lövsta bruk i norra Uppland

Nu har vi ”inventerat” vissa företag och inrättningar i Hammarby kommun år 1951. Vilka av dessa företag finns kvar i kommunen år 2003? Vi börjar med Apoteket Kronan vid Stockholmsvägen, det finns idag i Väsby Centrum. Stora Wäsby drivs idag helt annorlunda. Ägare är Baron Carl de Geer, sonson till Louis de Geer. Carl är en modern företagare med eget konsultföretag, ett företagshotell med ett 15 tal hyresgäster varav flera är rösnoterade, ett stall med ca 40 boxar och ett ridhus. På egendomen finns också en tennishall som medger året runt spel. Åkerjorden är utarrenderad till en jordbrukare från trakten.

Snickerifabriken vid Bryggerivägen finns kvar och ägare idag är Fabrikör Bengt Thörner, Väsby. Färg och Kemikalieaffär på Väsbyvägen finns idag vid Rondellen och heter Väsby

Färghall, en stor rationell rörelse som ägs av Karl-Gösta Nilsson, son till en av grundarna - Börje Nilsson. Företaget fyller i år 60 år.

Konsum Väsby's Lilla Varuhuset finns inte mer, "uppslukat" av Coop Norden. Butiken ligger i Väsby Centrum och namnet är Coop Extra, en stor modern alllivs butik. Korvkiosken och Pressbyrån finns kvar på sina gamla platser. Av Karl Johanssons företag som år 1951 bestod av tre olika verksamheter, finns idag bilverkstaden kvar. Den drivs av en sonson till grundaren - Örjan Johansson. Verkstaden är belägen vid Väsby Företagscenter.

Av mitt företag, Waleruds Livs, vid Björkvala med en säljyta på 60 m² 1951 har det efter

expansion och flyttningar till Sigma Centrum, Centralvägen 1 och Väsby Centrum slutat som ICA-Kvantum i Väsby Centrum med en säljyta på 2400 m². Vilken utveckling!

Jag har med dessa rader velat visa hur vår kommun, då Hammarby, i dag Upplands Väsby som bildades av Hammarby, Ed och Fresta kommuner såg ut ur ett företagsperspektiv. När Upplands Väsby kommun bildades år 1952 var innevånarantalet c:a 6000 personer i dag, 2003, bor här ca 37000 personer.

Yngve Walerud

Almqvistaren

Mitt usla, mitt ömkliga liv drar jag fram
med strömning allenast.

I hast skall jag dö och begravas i mull;
dock ovanpå genast

en ypperlig sten skall resas, och
ordalag allrasom renast;

"Han dog anno mundi, igår, eller i morgon
allrasom senast."

CJL Almqvist, ur Sesemana

Korsord nr 1, 2004

1		2		3			4		5	6	7	
							8	9				
10	11		12		—							
13							14				15	16
17						18		19		20		
				21	22		23					
24							25				26	
				27	28							
29	30		31				32					33
	34					35		36				
37					38				39			
40		41		42				43			44	
45				46								

Vinnare i nr 4/03

Marianne von Malmborg
Inga Engdahl
Carin Björk

Lösning till Julgåtan i nr 4/03

- A. Carl Mikael Bellman
- B. Anna Maria Lenngren
- C. Erik Gustaf Geijer
- D. Esaias Tegner
- E. Erik Axel Karlfeldt
- F. Gustaf Fröding
- G. August Strindberg
- H. Dan Andersson
- I. Nils Ferlin
- J. Viktor Rydberg

Vågrätt:

1. Den 20.10 talade han om Optimus på HBF
5. Tidning
8. Kan man gå med saker
10. Drömåk?
13. Församling i Uppsala
14. Bromma Curling Klubb
15. Rullande företag
17. Gratistidning
19. Finns i fotbollslag
21. Tre var de
24. Foderplats eller att äta (slanguttryck)
25. Kan stå i brev
26. Skydd
27. Andeväsen
29. Gjorde sig hörd på långt håll
32. Gör man på Arlanda?
34. Är mycket stor
36. Kromgarvat läder
37. Aktiekurs
38. Då sover de flesta
40. Opus
41. Atomdrivet handelsfartyg
43. Antal
44. Högtidligt tilltal
45. Vinkande dam

46. Bio för de yngre

Lodrrätt:

1. Finns på Hembygdsgården
2. Uppmanas man ibland att gå på i
3. Var vanligt förr
4. Metalliskt grundämne
5. Ytbehandla
6. Han sägs ha blivit 200 år
7. Tidigare vänstertidning
9. Gammal sparbankstidning
11. Spanskt ”bravo”
12. Slanguttryck för spel
15. En av de stora ryska sångarna
16. Positivt svar
18. Småkryp
20. Drake
22. Tecknare
23. Coward
28. Lyser upp
30. Giraffdjur
31. Flockväxt
33. Ger mycket skval
35. Tar de flesta en då och då
37. Fin öppning
39. Buske

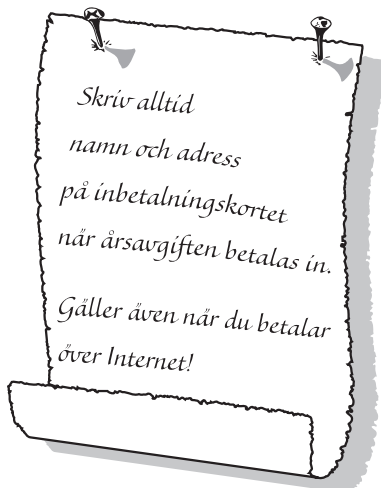
Bildgatan

Detta föremål finns i hembygdsgårdens samlingar.

Vet du vad det använts till?

Svaret kommer i nästa nummer.

Hyr lokal med atmosfär!

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runby gårds LADUGÅRD till fest, konferens, dop, minnesstund, årsmöte, kurser m.m.

LADUGÅRDEN är en modernt utrustad och handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Hörslinga finns. Tillgång till kök med utrustning för enklare förtäring.

LADUGÅRDEN kan hyras privat eller av organisation för enstaka tillfällen eller terminsvis för återkommande verksamhet. Dock ej för dans eller ungdomsfester.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från pendeltåg vid Upplands Väsby Hembygdsförening, Hagvägen 2/ Pukslagarvägen (Runby), Upplands Väsby. Det finns en stor gratis parkeringsplats i anslutning till lokalen och busshållplatsen finns 150 m från entrédörren.

LADUGÅRDEN kostar att hyra:

Halvdag (max. 4 timmar)	250 kr
Heldag	550 kr
Terminshyra	250 kr/gång

UTHYRNING av lokal:

Gunborg Lejon, tel. 08 - 590 818 58

Siv Rydén, tel. 08 - 590 333 46

Upplands Väsby Hembygdsförening
Box 40, 194 21 Upplands Väsby
Hembygdsgården: Hagvägen 2 / Pukslagargatan
Telefon 08-590 826 40
Postgirokonto 29 81 91-8

STYRELSE 2003-2004

	Telefon
Kjerstin Björkman, ordförande	590 320 82
Ulf Gustafsson, vice ordförande, boställsvård	590 928 58
Gunilla Ahlberg, sekreterare	590 834 40
Inger Nyström, kassör	590 820 93
Inga Lisa Gustafsson, registrator	590 336 42
Klas Lundkvist, ledamot	590 936 81
Barbro Kvist, ledamot	590 917 21
Lena Melin, kommunvald representant	590 849 28

ERSÄTTARE

Monica Berglind, Alf Björkman,
Arnold Härmark, Kerstin Kéry,
Harald Torkelsson, Vivi Wallin

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Engdahl, ansvarig utgivare	590 300 20
Inga Lisa Gustafsson	590 336 42
Carin Törner	590 870 69

REVISORER ORDINARIE

Lars Eklund
Göran Sandberg

ERSÄTTARE

Barbro Fredriksson
Anette Ehrnholm

UTHYRNING AV LADUGÅRDEN

Gunborg Lejon	590 818 58
Siv Rydén	590 333 46

Valberedning
Kerstin Hammarin, Roman von der Heide, Anna-Liisa Bergman